

Sait Çetinoğlu: Kemalizmin/Türk Milliyetçiliğinin Enjeksiyon kabinleri ve enjeksiyon seansları: Halkevleri ve inkılap Temsilleri

Posted on 24/02/2018

Aydın Doğan dostum Yaba'nın bu sayısında benim gibi tarihle haşır neşir edebiyat dışı birinden Ergenekon'un Türk edebiyatında işlenilmesine ilişkin bir yazı istediğinde yazının ister istemez edebiyatın dışına tarihe kayma riski taşıyacağını göze almıştır. Bu bakımdan gerek Aydın Doğan'a gerekse okuyuculara yazının edebiyattan çok tarihle sarmaş dolaş olacağını peşinen söylemek gerek. Eşimin bile zaman zaman sıkıldığı uzun tarih felsefesi girişinden/denemesinden dolayı şimdiden okuyucunun anlayışına sığınmaktan başka çarem yok.

Ergenekon konusunu diğer yazılarda işleneğini düşünerek, okuyucuyu sıkmamak için uzun tarifine girmeyeceğim. Ergenekondan bahsederken öncelikle milliyetçilikten başlamak gerekir. Tanıl Bora'nın dediği gibi "Milliyetçilik hiç 'yatışmıyor'. "milliyetçiliğin derin köklerini aramamız lazım. Türk milliyetçiliği, resmi ideoloji olarak on yıllardır zerk ediliyor. Atatürkçülüğün içini dolduran ana malzeme de budur" Bu resmi ideolojide baskın olan eğilim de, vatandaşlık temelinde, cumhuriyetçi bir anlayış değildir, etno-kültürel göndermeleri gayet açık, otoriter bir devlet zihniyeti ve homojen bir toplum tasarımıyla birleşen bir anlayıştır.

Ulus devletin milliyetçilikle başladığında herkes hemfikir olup bunun önkoşulu da her devlete bir ulus gerektiğidir. Bu gereklilikle yola çıkıp T.C. durağında duran İttihadçı zihniyet/pratik milliyetçilikle beslenmeden yapamazdı. Bu bakımdan Milliyetçilik ittihadın/Kemalizmin can damarıdır. İmparatorluk unsurları içinde en sessiz ve amorf unsur olan “Türk” unsuruna yaslanarak onu şekillendirerek, *Türk* unsurundan bir ulus *yaratırken* en önemli araçlardan biri doğal olarak milliyetçilik olacaktır. Milliyetçilik enjekte edilirken açıktan ırkçılıktan da kaçınılmaması Türk milliyetçiliğinin ayrı bir özelliğidir.

1.Jön Türk döneminde (İttihadçılar) öncülleri Yeni Osmanlılar’ın keşfettiği *Türk* unsuruna hararetle sarılırlar. Araçlarından biri de edebiyat olup siyasetlerine edebiyatı da yedekleyeceklerdir. Bu ilk devrede aynı zamanda bir Teşkilat-ı Mahsusa üyesi de olan Ömer Seyfettin’in romanları edebiyatın milliyetçiliğe yedeklenmesinin özgün örneklerinin en önemlisidir. Halil Berktaş, *Okuma Notları*’nda Ömer Seyfettin’in romanlarını mercek altına alarak ırkçılığa giden milliyetçiliği oldukça kapsamlı olarak inceleyip irdemiştir. Bu romanlarda milliyetçiliğin/ırkçılığın Ergenekon’a gidiş rotasını da açıkça görmekteyiz. Ne yazık ki bu romanlar temel eğitim çağındaki çocukların zorunlu okuma parçaları arasındadır.

Balkan kökenli İttihad ve Terakki, askeri bir darbe ile imparatorluğa el koyduğunda Türk milliyetçiliği çerçevesinde edebiyat da dahil her kanal kullanılarak toplum ve nüfus mühendisliğiyle Türk unsuru ağırlıklı olarak, toplum yeniden örgütlenecektir. -Aslında bu yeni konsept Abdülhamid’in ümmet projesinin bir başka versiyonudur- Türk Ocakları’nın, Osmanlı Güç Derneklerinin, Osmanlı Genç Derneklerinin, Keşşaf Birliklerinin, Jimnastik ve spor kulüplerinin... ve Anadolu’nun eşrafiyla uzlaşarak kurulan İttihad Kulüplerinin mantar gibi her yerde bitmesi bu cümledendir. Bu kanallarla toplumun tüm katmanları seferber edilir. Marşlar da bu dönemin en gözde *eserleridir*, marşlar bu dönemde patlama yapar. İttihadçıların bu konuda kılavuz olarak ellerinde askeri rehber Goltz Paşa’nın *Millet-i Müsellaha* direktifi bulunmaktadır. İttihadçılar, *sivil* önderleri Ahmet Rıza’nın bile Goltz Paşa’nın bu kılavuzuna nazire yazacak kadar askeri önder Goltz Paşanın rehberliğine

bağlıdır. İttihadçılar Goltz Paşa'nın elinde şekillendiğini söylemek daha doğrudur.

Türk Ulusu, coştı, taşı;

Ordulaştı, ordulaştı...

Buna bütün dünya şaştı...

Türk Ulusu ordulaştı[1]

Yine Goltz Paşa'nın çizdiği Osmanlı haritasına uygun olarak Balkanların terk edilerek Anadolu'ya kitleler ve kadrolar halinde topyekün *hicretle* birlikte Anadolu'daki unsurlar o güne kadar tanımadığı bir durumla karşı karşıya bırakılır: ırkçılığa varan Türk milliyetçiliği ve *etnik temizlik*. Anadolu insanı nüfus mühendisliği çerçevesinde kitleler halinde *Türk unsuru* içine asimile olacak şekilde serpiştirilecektir.

1. Savaş sonunda yaşanan bozgunla birlikte *turan* hayalinin çökmesiyle beraber imparatorluğun da dağılmasıyla bu proje bir süre askıda kalır. Projenin yürütücüleri galipler tarafından cezalandırılma korkusuyla yurt dışına kaçarlar. Büyük bölümü ülkeye bir daha dönemez, dönen az sayıdaki İttihad kadrosu da ardılları Kemalistler tarafından İktidar mücadelesi sırasında iktidarlarına köstek/alternatif olmasınlar diye düzmece mahkemelerde idam edileceklerdir.

İttihadçı kadroların yurt içinde kalan kadrolarıyla verilen *Milli Mücadele* denilen, Türk-Ermeni ve Türk-Yunan savaşı sonunda Wilson prensipleri çerçevesinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti artık, imparatorluğa nispeten homojen bir nüfusa sahiptir. Ancak milli mücadele sırasında bu homojen nüfus *Milli mücadeleye* İstiklal mahkemelerinin idam tehdidiyle sokulmuşlar, tekalif-i milliye emirleriyle ezilmişlerdir. Kemalistlerin icraatları karşısında şaşkın ve *yeni rejime* bakışları soğuktur. Bu bakımdan İktidarı devralan Kemalist

yönetimin (2. Jön Türk dönemi) kitle tabanı yoktur. Dayandığı taban sadece askeri ve mülki seçkin azınlıktır. Bundan dolayı kitle tabanından yoksun eski Osmanlı paşalarından oluşan *yeni yönetimin* çıkardığı ilk yasalarından biri, eleştiri ve muhalefeti vatana ihanetle bir tutarak idam cezasıyla donatılmış Hıyanet-i Vataniye Kanunu'nu olacaktır. Bu kanunla suskunluğu temin ederek, *yeni yönetimin* kurucu anlaşması olan Lozan'ı onaylattırır. 1925 yılına kadar askeri ve mülki seçkinler bu kanunla idare ederler. 1925 yılındaki Şeyh Said İsyanı'nı kullanan Kemalistler, Takrir-i Sukün Kanunu'nu çıkardıkları gibi İstiklal Mahkemelerini yeniden ihdas etme fırsatını yakalayıp muhalefeti ve muhalefet potansiyeli taşıyabilecek unsurları kanlı bir şekilde ortadan kaldırırlar. Kemalistler, bu isyan vesilesiyle komşularını (Sovyetler Birliği, İngiltere, Fransa. 1929 Ağrı Direnişi sırasında da İran'ı test edeceklerdir) da test etme fırsatını da bulacaklardır. Dışarıdan bir tehdidin gelmeyeceğine kani olan Kemalistler artık rahatça içeriye yönelerek, ırkçılığa varan Türk milliyetçiliği çerçevesinde toplumu yeniden rahatça dönüştürme olanağını kullanacaklardır.

Bu muhalefetin olmadığı sessizlik ortamında sıra içeriye Tekalif-i Milliye Emirleriyle savaş sırasında ezdikleri halktan bir taban yaratmaya gelmiştir. T.C. savaşla kesintiye uğrayan nüfus mühendisliğine tekrar soyunur. 1. Savaş sonu bozgunuyla kesintiye uğrayan projenin tamamlanması 2. Jön Türk (Kemalist) döneme nasip olacaktır. 1925 Mecburi İskan Kanunu bunun araçlarından biridir. 1927 nüfus Sayımı bu amaca yöneliktir. Nüfus kompozisyonu en küçük yerleşim birimine kadar tesbit edilir, gayri Türk unsurlar takip edilir. Kemalistler, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ile Serbest Cumhuriyet Fırkası denemelerinden tabanlarının olmadığını tam olarak test ettiklerinden, rejimi/Kemalizmi yerleştirmek amacıyla 1930 da Halk Okuma Odaları, 1931 de Türk Tarih Kurumu, 1932 de Halkevleri, Türk Dil Kurumu, 1937 de Köy Eğitimliği Örgütü, 1940 da Köy Enstitüleri ve Halkodaları kurulur. Bunların yanı sıra 1934 den itibaren üniversitede *İnkılap Tarihi Dersleri* okutulmaya başlanarak Mahmut Esat Bozkurt ve Recep Peker gibi Faşizm yanlıları bu dersleri vermekle görevlendirilirler.[\[2\]](#)

Kemalizme (2.Jön Türk) taban bulabilmek için toplumun yeniden şekillendirilip örgütlenmesi

sırasında Kemalistlerin siyasal tekelindeki CHP'nin sıkı kontrolündeki -CHP ile her şeyi öylesine sıkı sıkıya kontrol etmektedirler ki, avcılar bile avladıkları yaban ördeklerinin ayağında buldukları yüksükleri bir *hikmet* mi vardır diye CHP'ne gönderirler- her kurum ve kanal bu işe koşulacaktır. Her kurumun tek bir ödevi vardır; Cumhuriyetin/Kemalizmin bekçisi olmak. 1. Jön Türk döneminden kalan kurumlar gözden geçirilerek kurulan bu kurumlardan Türk Ocaklarının *lağvedilerek* Halkevlerine dönüştürülmesiyle, devlet/parti, halkevleri ve Halkodalarıyla toplumun en ücra köşelerini kılcal damarlar gibi sararlar. Halkevlerinde, halkodalarında ve bey konaklarında mecburi *Nutuk* okuma seansları tertiplenecek, Türkçe kurslar verilecek, sınav yapılacak katılanlara karneler düzenlenecektir. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk on yılı, İttihat ve Terakki'den devralınan İdeolojik-politik ekonomik altyapının gözden geçirildiği ve yeni eklentilerle berkitildiği yıllardır. Dil ve Tarih tezleri ile olgun biçimini alan *Cumhuriyet ideolojisi*/Kemalizm, birbirini izleyen eklentilerle birlikte *yeni rejimin* meşruiyet çerçevesini oluşturulmaya, taban yaratılmaya çalışılır.

Toplumun okul çağındaki mensupları için okullar bu dönüştürme (Kemalizmin/Cumhuriyetin bekçileri misyonu) için yeterlidir. Lakin taban olacak kitlelerin büyük bölümü okul çağının dışında yetişkinlerdir ve okuma yazmadan da habersizdirler. İşte bu yetişkinler Halkevleri ve Halkodalarında dönüştürülerek *yeni rejimin* (Kemalizmin) bekçileri haline getirilecektir. İşte tam da burada edebiyat Kemalist ideolojiye (resmi ideolojiye) yedeklenir. Yalnız bir sorun vardır hedef kitle yazılanları nasıl okuyacaktır? Burada halkevleri devreye sokulur. Okuma yazma bilmeyen ve devletin ulusu olarak tarif edilen *Türk* ulusunun istenen şekilde değiştirilerek Kemalizmin bekçisi haline getirilmesi Halkevleri ve Halkodalarının temsil sahnesine dönüştürülmesiyle aşılır. Artık bütün Halkevleri ve Halkodaları tiyatro sahnesidir. Halk da zorunlu izleyici. Okuma ve yazmadan bihaber halk, gözüne ve kulağına hitap edilerek dönüştürülecektir. Bu bakımdan *yeni rejimin* geleceğini resmi ideolojiye bağladığını söylemek yanlış olmaz. Devlet sınıfı olan bürokrasi/bürokratik burjuvazinin resmi eğitim kurumlarından yana kuşkusu yoktur. Nasılsa Tevhid-i tedrisat Kanunu ile eğitim ülke çapında denetim altına alınmıştır. Rejim kendisi için için asıl tehditin öğrenim yaşı üzerinde

kalan yetişkinlerden gelebileceği düşünülmektedir. Bir önlem olarak “Millet Mektepleri” açılırsa da, 1928-1941 yılları arasındaki 13 yıllık süre zarfında ancak bir milyon 300 bin dolayında yetişkin bu okullarda eğitilir. Bu sayı yeterli görülmeyecek ve 1931 yılında “kendisini fesheden” Türk Ocakları’nın yerine kurulan Halkevleri/Halkodaları, Cumhuriyetin yaygın eğitim kurumları olarak örgütlenecektir. Halkevleri kısa zamanda Devlet ve Parti’nin de büyük destekleriyle Anadolu’nun neredeyse en ücra köşelerine de yaygınlaşır ve faaliyete geçerler. Halkevlerinde çalışmalar dokuz kolda yürütülür. Tiyatro çalışmaları, kol etkinliklerinin merkezinde yer alır. 1932-51 yılları arasında faaliyet gösteren 478 Halkevi ve 4322 Halkodası’nın çalışma biçimini belirleyen *Çalışma Talimatnamesi*’nin yedi maddesinden dördünün tiyatro ile ilgili olması yönetici elitin bu alana verdiği önemi göstermektedir. Temsillere verilen ağırlığın en önemli nedenlerinden birisi yazılı kültürün görece zayıflığıdır. 1927 nüfus sayımı sonuçlarına göre okur-yazarlar toplam nüfusun ancak onda biri kadardır. Üstelik okur-yazar olanların da büyük bir bölümünün dinsel/folklorik metinler dışında okuma alışkanlıkları olmadığı bilinmektedir. Halbuki temsiller, görsel-işitsel özellikler ile okur-yazarlık engelini/koşulunu aştığı gibi, temaşa ve eğlence yönleri ile insanları çekmektedir. Öte yandan, anılması yerinde olacak bir cihet daha vardır; inandırıcılık... Anadolu insanı kültürel özelliğinden ötürü, yaşamın gerçeği ile “sanatın” gerçeğini ayırtıracak donanıma sahip değildir. Dolayısıyla, sahnede kendisine sunulan *ideolojik gerçek*’e inanmaya yatkındır.

O günlerde bu amaca uygun edebi değer kaygısından uzak son derece basit ve milliyetçi hamasetle dolu *inkılap temsilleri* olarak adlandırılan, *tiyatro oyunları*/temsil furyası başlar. Bu amaca uygun sayısız piyesler yazılır ve oynanır

Dönemin *sanat* ortamındaki bu sığılığın en önemli nedenlerinden birisinin de özgür sanat üretimi için uygun koşulların bulunmayışı olsa gerektir. Yazarların da önemli bir bölümünün devlet sınıfı bürokrasi üyesi oldukları -özellikle öğretmen- düşünülürse, bu tablonun gönüllü oto-sansüre yol açtığı sonucuna varılabilir. Zaten bağımlı olmayan ürünlerin sahnelenme şansı sansürden ötürü olmadığı gibi, bir de sanatçının buna cesaret etmesi gerekmektedir.

Zira bu yüzden kendisini sürgünde/hapiste bulanların sayısı az değildir. Kısacası sanatı talep eden insanlar değil, insanlar adına Parti'dir ve talep de arzın niteliğini ayrıntılı biçimde belirlemektedir. Temsiller üzerindeki sansür o raddeye varır ki, tuluat kumpanyaları oynayacak oyun bulamazlar. Matbuat Umum Müdürlüğü sahne sanatlarının üzerinde fırtına gibi eser; "Vatan Şairi" Namık Kemal, Halid Fahri, Mahmut Yesari, Cenap Sahabettin gibi yazarların da içinde olduğu birçok yazarın, hatta kendisini ve sanatını yeni rejime teslim etmiş Temsil yazarlarının arasında tartışmasız baş tacı Aka Gündüz'ün (İttihadçı Enis Avni) bile bazı oyunlarının oynanması yasaklanır. Uyarılma ve çevirilerde bu uygulamadan nasibini alır.

Bu bakımdan Halkevlerinde hangi oyunun oynanacağına tabii ki CHP karar verecektir. Aynı zamanda CHP genel sekreteri de olan İç İşleri Bakanı buna dair genelge de yayınlar: *İç İşleri Bakanlığı Basın Genel Direktörlüğü tarafından sahnelerde temsil edilecek piyeslerin gözden geçirilmesi sırasında bir takım gerçekliklerle karşılaşmıştır... Bu sahne özverenlerinin elinde halka gösterilecek; halkın kültür seviyesini yükseltecek, halka yeni davaları anlatacak piyesler pek sayılıdır. Bu eksikliği gözönüne alarak ulusal tezlerimizi yığına anlatacak (abç) eserleri, memleketimizin tanınmış yazıcılarına hazırlatmayı faydalı bulduk.* CHP Genel Sekreterliği, Halkevlerine ve Halkevi bulunan yerlerin CHP başkanlıklarına gönderdiği tamimde Halkevlerinde sergilenecek oyunları tek tek saymaktadır[3]. Halkevi sahneleri Halkevi ve Parti mensuplarının nikah ve nişan törenlerine açıktır. Lakin Halkevlerinin sünnet düşünleriyle ilgilenmeleri yasaklanır.[4]

Bu kararlar ciddiyetle uygulamaya konur ve devletin talep ettiği özelliklere sahip ürünler zaman içinde çoğalır, neredeyse birbirinin aynı olan piyesler peş peşe yayımlanır.

Halkevinde sergilenen bu piyeslerin dışında radyo mikrofonu da yetişkinlere yönelik radyofonik oyunlar seslendirir. *Habibe Mollanın Konteransları* adlı İ. Galip Arcan'a yazdırılan 11 radyofonik piyes dizisinin 11 kitabı da basılıp İstanbul Radyosunda seslendirilecektir

İşin garip yanı CHP il teşkilatı olmayan bile olmayan bölgelerde Halkevleri partinin resmi bir organı gibi işlev görmektedir. Okulu olmayan köylerde halkodaları mevcuttur. Okul gibi kurslar açar karne ve diploma verirler. Buraların gayri Türk unsurların çoğunluk olduğu yerler olduğunu söylemeye gerek yoktur. Halkevleri sadece kendi sahnelerinde değil bulabildikleri her yeri sahne olarak kullanmaktadır, okul, belediye binası gibi yerlerde 386'yı aşkın oyun sergilerler. Oyunlar devlet/parti yayınlarıdır. Çoğu Ulus Basımevinde, Devlet Matbaasında, yeni Cezaevi Matbaasında basılmakta, çoğunun üzerinde C.H.P. Yayınları, Cumhuriyet Halk Partisi Gösterit Yayını ibaresi bulunmaktadır.

Bu dönemde Halkevlerine *emval-i metrukeden* tahsis edilenler ve belediyeler tarafından yapılan ayni ve nakdi yardımlar dışında genel bütçeden tahsis edilen miktarlar birkaç icracı bakanlıkların bütçelerinin toplamını aşması bakımından günümüz Diyanet İşleri Başkanlığına benzetilebilir. Bu temsiller DP iktidarı tarafından son verilmesine kadar uzun bir döneme yayılırlar.

İnkılâp Temsilleri de bu uzun dönemde resmî ideolojinin halka iletilmesinde küçümsenemeyecek bir rol üstlenirler. Piyas metinlerinin edebî açıdan son derece yavan, olay örgüsü ve kurgusu bakımından ilkel, dil yönünden yoksul olmaları dikkat çekicidir. Edebî açıdan zayıflıkları ile öne çıkan bu ürünler, sanki aynı yazarın kaleminden çıkmışçasına benzeşen yanlarıyla Türk edebiyatının gelmiş geçmiş en kişiliksiz ve üslûptan yoksun örnekleri olarak belirginleşerek edebiyat tarihindeki yerlerini alırlar. Oldukça tuhaftır ki, İnkılâp Temsilleri yıllar ve yıllar sonra yazılmış olmalarına karşın, “terbiyevî” misyon yüklenmiş Yeni Osmanlı Edebiyatı temsillerinin edebî bakımdan kat be kat gerisindedir. Bu duraklama, hatta geriye gidış, devletin sanatı güdümlene politikasıyla anlaşılabilir. Oysa, sözü edilen Osmanlı sahne eserlerinde yönetime teslim olmak şöyle dursun, muhalefet vardır. Yazarların bağımlılığı da iktidara değil, devlet geleneğine ilişkindir.

Burada *İnkılâp temsillerinden* Yaşar Nabi'den Mustafa Kemal Kültünün oluşumuna ilişkin bir örnek verdikten sonra İttihad'ın Enis Avni'si Kemalizmin Aka Gündüz'ünün eserlerine

geçip Ergenekona bağlayacağız.

Yaşar Nabi'nin 1933'te yayımladığı *İnkılâp Çocukları* 'Cumhuriyet ideolojisi'nin dinsel bir söyleme sindirilerek iletildiğini gösteren satırlarla doludur:

Turgut gönüllerimiz birleşti aynı kapta

Sevgiyi heceledik çünkü aynı kitapta

Bu kitap biliyorsun, NUTUK adlı eserdi,

Yeni din imanını bize bu kitap verdi

....

Kopunca kabemizin Çankaya tepesinden

Onu tanıyacaktım habersiz de sesinden

Bu satırlardan açıkça anlaşılacağı gibi, epistemolojik kopuş iddiasına rağmen, dünya görüşünde; yaşamı ve evreni anlamlandırma biçiminde Osmanlı ile belirgin süreklilikler vardır; eski ile eskiyi ikame eden ve empoze edilen yeni öğeler şöyle sıralanabilir: Allah/Atatürk; "Mutlak Metin": Kur'an/Nutuk; Kabe/Çankaya; Din: İslam/Pozitivizm...

Yeni rejimin baş tacı Aka Gündüz'ün *Beyaz Kahraman'ı* (1932), İnkılâp Temsilleri'nin karakteristik özelliklerini taşır tarih ve Dil Tezleri ana çizgileriyle bu piyeste sığağı sığağına ortaya konur ve savunulur. Oyun kişilerinin tümü "öz-Türkçe" adlar taşır. Piyeste, olaylar 1970'lerde geçer "Birinci Manzara"da duvarda yazılı olanlar "modern" ve "gelişmiş" Türkiye'nin temelindeki ideolojik kurumsal yapıyı göstermektedir.

Halk Bakımevi

Kuran:

Halkevleri Umumî Merkezi

Müdür:

Profesör, Doktor Türkoğlu

Dayan B.

Telsiz Telefon: 16594

Televizyon: B-836

Profesör Türkoğlu Dayan B., -yaklaşık olarak 1959/1960- verem ve kanser hastalıklarının tedavisini bulmuş, dünyanın dört bir yanında kendisine yönelik şükran dernekleri kurulmuştur. Yine, icat ettiği “kimyevi özsuları” ve “bakteriyolojik toz aşularla çöller yeşermiş, dünya tarım üretimi iklim etmenine bağımlılıktan kurtulmuştur. Ankara da, bu buluşlardan nasibini alacak, kentin her yanı portakal, hurma, fıstık ağaçlarıyla bezenecektir. 1970ler dünyası sanki bir *Arcadia*’dır. Dünyayı cennete dönüştüren Türkoğlu Dayan B. Türkiye’yi de dünyanın merkezi yapmıştır. Ancak, başarılarını Halkevlerine bağlayacaktır. Bu projeksiyonla yazar, gücünü bilim ve akıldan alan Cumhuriyet retormları sayesinde Türkiye’nin “muasır medeniyet seviyesini aşmış” bir duruma gelmesinin kırk yıl zarfında gerçekleşeceğini fütürist bir yaklaşımla öne sür-mekte ve yeni rejimi halk indinde meşrulaştırmaya çalışmaktadır.

Türk Tarih Tezi aracılığıyla Cumhuriyet’in gelecek tasarımına uyarlanan “yeni geçmiş”, tüm

ö-zellikleriyle Beyaz Kahraman'da savunulur: *Bizim yeni hiçbir idealimiz yoktur. Bizim bir tek ilk ve son idealimiz vardır ki, tam otuz bin yaşındadır. Otuz bin sene evvel bir noktadan bütün dünyaya yayılan ecdadımızın birtek, ilk ve son ideali vardı. O da şuydu: En yüksek medeniyete doğru! Türkün büyük yarınına doğru! Biz bu idealin gidiş istikametini şaşırtmıştık, onu bize Gazi ve Halkevleri yeniden gösterdi.*

Aka Gündüzün resmettiği 1970'ler Türkiye'si iktisadî ve teknolojik alanlarda da "süper" dir:

Ünal: Bu telsiz cep telefonları da eskidi. Müdüre söyleyelim de yeni sistemlerinden aldırısın.

Varol: Oğuz markası en yeni. Çok methediyorlar... Allo!

Ünal: Ali Turan marka da fena değil ama biraz ağırca, uzun müddet cepte taşınmıyor

Aka Gündüz'ün *Köy Muallimi* adlı piyesi de ilginç bir örnektir. Rol bölümünün altındaki not dikkat çekicidir *Gazi Hazretlerinin birinci müsvedde üzerindeki tadil ve işaretlerine göre yeniden yazılmıştır* Asıl tuhaf olan, Aka Gündüz'ün bu sansürü şükranla karşılamasıdır. Ne "var ki, 1930 'lar artık Türk siyasal kültüründe Atatürk kültürünün oluşumunu tamamladığı yıllardır. Atatürk'ün yarı-tanrı" olarak sunulması; "Ebedî Şef", "Ulu önder", "Baş Öğretmen", "Baş Komutan" vb. gibi bir dizi simgeyle desteklenir. O "mutlak hakikat" ve "mutlak doğru" katından konuşmaktadır; dolayısıyla, "Baş Düzeltmen"liği üstlenmesi, ne Aka Gündüz'e ne de öteki piyes yazarlarına tuhaf gelmeyecek, tam tersine bu müdahaleleri minnetle karşılayacaklardır. Piyenin baş kişisi Muallim Ünlü ile eğitime ve eğitimciye devletin yüklediği işlev kabaca gözden geçirilir:

... Ben buraya geldiğim günden birkaç gün evvel Cumhuriyet ilân olunmuştu. Az bir zaman sonra Halkevleri kuruldu. Ben bütün meslek-daşlarım gibi idealist bir gençtim. Büyük Türk inkılâbında bize düşen vazifeler vardı. Onları sadakatle devamla başarmak millî borcumuzdu. Türk'ün büyük yarını için çalışanlar arasında biz de vardık, ve bu temeli

kuracak ırgatlar bizlerdik. Size her derste, her zaman söylediğim gibi şimdi de bu büyük yarını söylüyeyim...

Muallim Ünlü B. Saltanat'ın kara yazgısı ile baş başa bıraktığı, aç, susuz, hastalıklardan kırılan "Batakoba" köyünde maddî yoksulluğun yanında tutuculuk ve bilgisizlikle de savaşmış, köyün yazgısını değiştirmiştir. Yeni adıyla, "Işıkoba" köyü,' muallim ünlü B.'in eseridir. Toplumsal, ekonomik ve kültürel acıdan otuz yıl gibi kısa bir sürede kalkınmayı öğretmen sayesinde başaran "Işıkoba'yı Aka Gündüz şöyle tahayyül etmektedir:

Parkları dükkânları, fabrikaları ile çok mükemmel bir köy.. Hattâ mübalâğalı güzel. Sahnelerin kabiliyetine göre şimendifer geçer, otomobiller görünür, teyyareler uçar, halk neşelidir, kapılarının önünde beklerler.

Beyaz Kahraman da olduğu gibi bu piyeste de Batıya kendisini kanıtlamış ve dünyanın gözbebeği olmuş Türkler imgesi işlenir; Bu başarı Cumhuriyet'in, Halkevlerinin ve öğretmenlerindir... Ünlü B.'in yetiştirdiği insanlar arasında "beynelmilel şöhret" sahibi iki kişi de vardır; Beynelmilel Heykeltraşlar Cemiyeti Reisi Gökçen Işık ve Mehmet Ağa'nın oğlu, mühendis-profesör Şahin Işık...

Öğrencilerinin Muallim ünlü B.'e şükran duygularını anlatmak için buldukları yol da kültürel değişimin öngörülen biçimde kotarıldığını göstermektedir: Marş bestelemek... Marşın sözleri de oldukça manidardır:

Hep: -Türk muallimi!

Tek:-Yurda âşıksın,

Hep:-Yurda âşıksın

Tek: -Pek yamansız sen!

Hep: -Pek yamansın sen!

Tek:-Yeni Tarihi,

Hep:-Yeni Tarihi

Tek: -Temelden kuran,

Hep -Temelden kuran

Tek: Alnı dik duran,

Hep: -Alnı dik duran

Tek: -Kahramansın sen. ...

İttihadın Enis Avni'si Kemalizmin Aka Gündüz'ün Hakimiyeti Milliye (Ulus) Matbaasında, Cumhuriyetin Onuncu yıldönümü için bastırılmıştır ibaresi taşıyan ve Cumhuriyet Halk Fırkası Katibiumumiliği yayını olan Mavi Kahraman tam da Ergenekon'un tesisine denk gelir:

Kaya — Ateşle, güçle yüreklerimizi yıkıyacağız. ben bir bakkalım, sen bir binbaşısın, bu bir muallim, öteki ya bir çöpçü, ya bir memur, hep birleştik, bir tek adam gibi birleştik. Yüreklerimiz yalnız hürriyet için, yalnız fazilet için, yalnız medeniyet için çarpıyor.

Türköz — Türbenin tekkenin üstüne fabrika, kağınının üstüne motor, ebcedin üstüne milli dil, tarihin üstüne yeni tarih kuracağız.

Tuncer — Yaşa Türköz !

Nuri — Bunun içinde Mustafa Kemal denilen mihrakın etrafında toplandık!

Türköz — Birer Mavi Yıldırım olup kara bahtımızı yakacağız!

Yalçın — Beni dinleyin! Mavi Yıldırım teşkilâtını bütün Türk gençliği arasında yapacağız. Millî istiklâlimizi aldıktan, millî devletimizi kurduktan sonrada bu teşkilât devam edecek. Hatta daha ateşli, daha geniş olarak, Her Türk çocuğu mutlaka Mavi Yıldırım çocuğudur. Bu teşkilât büyük inkılâbın ve kati istiklâlin bekçisidir. Mavi Yıldırım çocuğu ne zaman, nerede ve ne şartlar içinde bulunursa bulunsun.. Tek başına da kalsa öne çıkacak, ileriye atılacaktır. Mavi Yıldırım çocuğu ; millî faziletin, millî ahlâkın, millî inkılâbın ve büyük medeniyetin sağlam temelidir. Bekçisidir. Buna söz veriyormusunuz arkadaşlar ? !

Hepsi — Veriyoruz !

Yalçın — Bu akşam, işte bunun için toplandık. Şimdi and içmeği teklif ediyorum. Mavi Yıldırım çocuklarının andını içeceğiz.

Hepsi — Hay Hay, hazırız!

Yalçın — Bu andı, önce ben okuyacağım. Sonra siz hep bir ağızdan içeeskiniz. Hepsi — Peki.

Yalçın — (*Okur*) Mavi Yıldırım çocuklarının andını bilerek, isteyerek içiyorum.

Ben, mavi yıldırım çocuğu: Büyük, Türk istiklâline, Büyük, Türk inkılâbına, Büyük, Türk medeniyetine,

Millî ahlâk ve faziletle karşılıklı sevgi ve yardıma, Temiz kalbim çarptıkça .. Temiz kanım,
temiz kalbimden geçtikçe . . Şuurumla,

Canımla,

Bütün varlığımla çalışacağıma;

Onların yılmaz bekçisi olacağıma;

Mustafa Kemal'den ve Mustafa Kemal'in yolundan ayrılmıyacağıma;

Milli şerefim,

Şahsi namusum üzerine and içerim!

(Bu andı, bu sefer hepsi birden, bir ağızdan aynı yüksek sesle tekrar ederler...)

Yararlanılan kaynaklar:

Tanıl Bora, Milliyetçilik resmi ideolojiyle zerk ediliyor, Radikal Kitap, 2 Şubat 2007

Hakkı Uyar, Türk İhtilali'nin Düsturları ve Mahmut Esat Bozkurt, Tarih ve Toplum, Mart
1992, sayı 99

Levent Boyacıoğlu, Tek Parti Döneminde İnkılap Temsilleri -1, Tarih ve Toplum, Haziran
1992, sayı 102

Aka Gündüz, Mavi Yıldırım, Cümhuriyet Halk Fırkası Katibiumumiliği, Ankara, Hakimiyeti
Milliye Matbaası, 1933

Aka Gündüz, Beyaz Kahraman, Aka Gündüz Kitabevi, Ankara 1932

Aka Gündüz, Köy Muallimi, Aka Gündüz Kitabevi, Ankara 1932

İshak Refet Işıtman, Cumhuriyet Destanı, C.H.P.Yayınlarından, Yeni Cezaevi Matbaası,1944

[1] İshak Refet Işıtman, Cumhuriyet Destanı, C.H.P.Yayınlarından, Yeni Cezaevi Matbaası,1944

[2] Bu uygulamalar kısa sürede meyvelerini vermekte gecikmez üniversite gençliğini faşizm sevdası sarar; 1933-34 yıllarına gelindiğinde, Mussolini'nin siyah gömleklileri ve Hitler'in nasyonal sosyalistlerinin şatafatlı gösterileri *genç Cumhuriyetin* üniversite gençliğini birden bire etkisi altına alır. Bir kısım gençler siyah gömlek giyip, Mussolini biçiminde selamlaşırken, bir kısmı gamalı haç çizmektedir.

[3] BCA 490.01/3.13.19

[4] BCA 490.01/3.13.22

Diğer Yazıları: <https://tarihvetoplumlar.com/sait-cetinoglu/>